

УДК 271.5:910.4

МІСІОНЕРСЬКІ ПОДОРОЖІ ЛЬВІВСЬКИХ ЄЗУЇТІВ У XVII–ПЕРШІЙ ПОЛОВИНІ XVIII СТ. ТА ЇХНЄ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ГЕОГРАФІЇ

Роман Лозинський

*Львівський національний університет імені Івана Франка,
вул. П. Дорошенка, 41, 79007, м. Львів, Україна,
e-mail: roman.lozynskyu@lnu.edu.ua*

У XVII–першій половині XVIII ст. у Європі важливу роль у історії місіонерських подорожів єзуїтів відіграв Львів як один з провідних у Речі Посполитій центрів діяльності Товариства Ісуса. Львівська академія єзуїтів підтримувала контакти з місіями в Персії (м. Ісфахан) та залежних від неї регіонах Південного Кавказу (у містах Гандія (Гянджа), Шамаха, Єреван), в Османській імперії (м. Константинополь) та її васалах Молдові (у містах Ясси та Кутнарі) і Волощині, а також у Криму (м. Кафа).

Найвідомішими єзуїтськими місіонерами, що в різні роки жили, навчалися чи працювали у Львові, були Михайло Боїм, Тадеуш Крусінський, Ігнацій Вечорковський, Томаш Млодзяновський, Павло Костанецький, Ян Гостковський, Станіслав Сольський, Богомил Теофіл Рутка, Ян Реут. Чимало з них є авторами творів, важливих для розвитку європейської географії. Михайло Боїм уточнив географічне положення Китаю, Кореї та сусідніх регіонів, склав 18 карт території Китаю. Тадеуш Крусінський досліджував країни і регіони Середнього Сходу та Центральної Азії. Він був першим європейцем, що виконав регіональний опис Афганістану, а також першим описав гірську систему Гіндукуш. Ігнацій Вечорковський залишив подорожні нотатки про єзуїтські місії в Персії. Йозеф Садовський є автором регіонального опису Туреччини.

Після завершення місіонерської діяльності єзуїти часто працювали на керівних адміністративних посадах у Львівській єзуїтській колегії та інших єзуїтських школах. Львів став також важливим центром видання літератури, пов'язаної зі східними державами. Усе це сприяло розширенню географічного світогляду викладачів і студентів Львівської єзуїтської академії. Підвищувався також її престиж як навчального закладу. Географічна спадщина львівських єзуїтських місіонерів потребує подальшого наукового вивчення, зокрема, архівних пошуків матеріалів, пов'язаних з їхніми подорожами.

Ключові слова: місіонерська подорож, Товариство Ісуса, географічний опис, Львівська єзуїтська академія, сходознавство.

В історії розвитку географічних досліджень важливе місце посідають місіонерські подорожі, пов'язані з діяльністю релігійних організацій та їхніх членів, спрямованою на навернення інших людей до свого вчення. Місіонерство завжди супроводжувалася збиранням інформації про нові регіони, а чимало найвідоміших місіонерів водночас були й авторами важливих географічних праць. Географія місіонерських подорожей, зокрема у християнстві, охопила весь світ. Наприклад, перший науковий опис Гренландії 1729 р. виконав лютеранський місіонер Ганс Егеде. А один з найвідоміших європейських

дослідників Африки – Девід Лівінгстон – був шотландським місіонером-пресвітеріаном. Місіонерство також тісно пов'язане з розвитком туризму, зокрема, релігійно-паломницького. Томас Кук, організатор перших у світі туристичних подорожей і першої спеціалізованої туристичної фірми, був мандрівним сільським місіонером. Саме місіонерство підштовхнуло його до ідеї організованого туризму.

У XVII–XVIII ст. важливу роль в історії місіонерства відіграв Львів як один з провідних у Речі Посполитій центрів діяльності Товариства Ісуса. Львівська єзуїтська колегія опікувалася декількома релігійними місіями в різних регіонах Європи та Азії. Чимало її вихованців та викладачів стали відомими місіонерами, а також авторами праць важливих для історії, географії, релігієзнавства, сходознавства й інших наук. У середовищі науковців-географів серед них добре відомий хіба що Михайло Боїм, діяльність інших місіонерів з погляду географії досліджена мало.

Львівську єзуїтську колегію у зв'язку з місіонерською діяльністю вивчають з другої половини XIX ст. Важливі питання цієї проблематики проаналізовано в монографії з історії Львівського університету польського науковця Л. Фінкеля [9], а також у дослідженнях з історії єзуїтів у Речі Посполитій, авторами яких є С. Беднарський [3] і С. Залеський [29, 30].

У період після Другої світової війни місіонерство єзуїтів Речі Посполитої вивчали здебільшого польські науковці, зокрема Я. Рейхман дослідив їхню місіонерську діяльність у Константинополі [25]. У Радянському Союзі діяльність єзуїтів в Україні з ідеологічних міркувань досліджували тенденційно, а їхнє місіонерство взагалі не вивчали.

Десятки публікацій присвячено діяльності Михайла Боїма, найвідомішого єзуїтського місіонера, що народився у Львові. Провідним дослідником його життя і творчості є польсько-китайський науковець Едвард Кайданський, автор декількох монографій і багатьох статей про визначного львів'янина [10–13]. Чимало публікацій присвячено діяльності інших відомих місіонерів, зокрема Тадеуша Крусінського та Ігнація Вечорковського [8, 15–16, 26]. Важлива узагальнена інформація про місіонерство наведена в енциклопедії єзуїтів Речі Посполитої (у статтях про єзуїтських діячів та єзуїтські місії), автором якої є Л. Гжебень [10].

Цінне джерело первинної інформації – це праці самих єзуїтів-місіонерів, багато з яких опубліковано в друкарні Львівської академії.

Наша мета – дослідити місіонерську діяльність єзуїтів, пов'язаних зі Львовом, у XVII – першій половині XVIII ст., а також з'ясувати їхній внесок у розвиток географії.

Товариство Ісуса (*Societas Iesu*, Єзуїтський орден) заснував Ігнатій Лойола (1491–1556) – католицький святий, визначний діяч Контрреформації. Статут організації затверджено буллою Папи Римського в 1540 р. Місіонерство стало одним з головних напрямів діяльності єзуїтів уже в перші десятиліття існування ордену. Друг і послідовник Ігнатія Лойоли Франциск Ксав'єр (1506–1552), святий та чудотворець католицької церкви, значну частину життя присвятив поширенню християнства в Індії, Південно-Східній Азії, на Далекому Сході. Він був першим католицьким місіонером в Японії. З другої половини XVI ст. єзуїти також брали активну участь у колонізації Америки та Африки.

У XVI–XVIII ст. важливим джерелом географічних знань у Європі стали звіти, листи й інші документи єзуїтів-місіонерів, пов'язані з їхніми місіями в різних регіонах і країнах. Кореспондентську систему, згідно з якою кожен єзуїт мав регулярно надавати керівництву вірогідну інформацію про місіонерську діяльність, започаткував ще Ігнатій Лойола. З часом листування єзуїтів-місіонерів розвинулося в окремий тип тексту, оригінальний

літературний жанр. Ділові листи єзуїтів-місіонерів сприяли популяризації Товариства Ісуса, особливо серед благодійників, які робили пожертвування на користь ордену. Залежно від змісту частину листів писали для службового використання (з характеристикою членів Товариства, описом проблем ордену тощо), а частина (з інформацією про діяльність місії, описом регіонів та ін.) була призначена для ознайомлення, копіювання й поширення серед широкого кола осіб. З XVI ст. єзуїти почали видавати збірники з листуванням своїх місіонерів і їхнього керівництва в Європі. Ці публікації часто використовували в науковій географічній літературі. Місіонерська діяльність єзуїтів супроводжувалася також складанням карт нових регіонів.

У Львові перші єзуїти з'явилися у 1584 р. на запрошення архієпископа Яна Соліковського. У 1584–1596 р. діяла їхня місія, з 1596 р. – резиденція, з 1608 р. – колегія. Ідея заснувати школу для світських учнів у Львові з'явилася ще в 1584 р., а в 1593 р. князь Ян Симеон, останній з роду Олельковичів-Слущких, активний прихильник єзуїтів, заявляв про готовність відкриття колегії за взірцем Віленської [3, 9]. Однак у Львові єзуїтську школу засновано лише в 1608 р. У 1661 р. вона отримала від короля Речі Посполитої Яна II Казимира Вази привілей на перетворення у вищий навчальний заклад (університет). Сьогодні цей рік вважають роком заснування Львівського національного університету імені Івана Франка.

Найвідомішим львівським єзуїтським місіонером XVII ст. є Михайло Боїм (Бойм) (1612–1659), мандрівник і науковець, ботанік, медик, географ, картограф, усесвітньо відомий дослідник Китаю. Він покинув Львів у молодому віці, однак, безперечно, формування його світогляду в ранні роки відбувалися під впливом львівських єзуїтів. Діяльність Михайла Боїма достатньо описано в науковій літературі, тому обмежимося лише найвідомішими даними про нього. Він народився у Львові і походив із львівської шляхетської родини угорського походження Боїмів, був сином райця магістрату і вїйта Львова Павла Боїма. Розпочинав навчання, імовірно, у Львівському колегіумі, курс філософії опановував у Каліші, курс теології – у Кракові та Падуї.

Першу подорож до Китаю М. Боїм здійснив у 1643–1652 рр. Спочатку він був викладачем єзуїтської колегії в Макао, потім – місіонером у Північному В'єтнамі, а також на острові Хайнань. Жив у Чжаоцині в південній провінції Гуандун, при дворі Чжу Юлана з китайської династії Мін. Друга його подорож до Китаю розпочалася у 1656 р. Помер М. Боїм у 1659 р. в джунглях на китайсько-в'єтнамському кордоні.

Праці Михайла Боїма є важливим джерелом з ботаніки, медицини, історії, географії, етнографії, лінгвістики країн Південно-Східної Азії й Африки, їх перекладено багатьма європейськими мовами. З виходом його книги “Флора Китаю” (*Flora Sinensis*) [5] у Європі запроваджено практику публікацій “флор” як особливого виду ботанічної літератури. М. Боїм збагатив європейську медицину досвідом традиційної китайської медицини і фармакології, написавши книги “Цілющі рослини Китаю” (*Specimen medicinae Sinicae*) [6] і “Медичний ключ до китайського вчення про пульс” (*Clavis medica ad Chinarum doctrinam de pulsibus*) [4]. Завдяки М. Боїму в європейській діагностичній практиці почали вимірювати пульс пацієнтів. Він є також автором китайсько-латинського (1667) й китайсько-французького словників (1670), опублікованих уже після смерті автора [7].

Важливе досягнення М. Боїма в галузі географії – уточнення положення Китаю, Кореї та сусідніх регіонів. М. Боїм першим довів, що *Kataj*, про який писав ще у XIV ст. Марко Поло і *China*, до якої з XVI ст. плавали португальці, – це одна країна. На своїх картах він уперше позначив Велику китайську стіну, пустелю Гобі, півострів Корея (а не острів, як

помилково вважали європейці раніше). Чимало матеріалів, зібраних і опрацьованих М. Боїмом увійшло у відому “Ілюстровану енциклопедію Китайської Імперії” (*China Illustrata*), яку в 1667 р. опублікував німецький науковець-енциклопедист Атанасій Кірхер (1602–1680) [14]. М. Боїм підготував також перший рукописний європейський атлас Китаю, що вмщував 18 великих кольорових мап. У Парижі 1670 р., у друкарні французького картографа Н. Сансона на основі карти М. Боїма видано загальну карту Китаю.

Упродовж XVII ст., роль Львівського єзуїтського колегіуму в місіонерській діяльності єзуїтів зростала. Цьому сприяла суспільна ситуація в другій половині XVII ст., реформування католицької церкви, а також Вестфальський мир 1648 р., завдяки цьому припинено пряму ворожнечу між католиками та протестантами. Змінився зміст міжконфесійних відносин, у просуванні католицького вчення почали домінувати методи діалогу та переконання, а роль силових і каральних засобів суттєво послабилася. Зросло значення місіонерської діяльності, яку особливо активно вели члени Товариства Ісуса. Місіонерами зазвичай ставали досвідчені єзуїти, які раніше вже працювали викладачами в колегіумах. Після завершення місійної діяльності вони найчастіше поверталися назад у колегіуми на адміністративні посади, а вже в літньому віці ставали місцевими проповідниками.

Географія місіонерської діяльності Польської провінції Речі Посполитої (до складу якої входив колегіум у Львові) включала православні регіони Центрально-Східної Європи (Україна, Молдова, Волощина), Причорномор'я (Крим, Туреччина), Закавказзя (Вірменія, Азербайджан), Персію.

В українських воєводствах львівські єзуїти мали місії в Жовкві Руського воєводства, Ковелі та Кобрин на Волині, у Придніпров'ї. Цей напрям місіонерства в українській науковій літературі оцінюють неоднозначно, адже він сприяв переходу православного населення (особливо української шляхти) в католицизм, що посилювало соціальну напруженість в Україні.

Водночас львівські єзуїти займалися місіонерством на Сході, у мусульманських державах та залежних від них православних країнах. Місіонерську діяльність у цьому напрямі єзуїти Речі Посполитої активізували в другій половині XVII ст. Головними регіонами місіонерства стали Персія, Османська імперія, залежні від турецького султана Молдова і Кримське ханство. Місіонерська активність Товариства Ісуса в певному регіоні найбільше залежала від трьох чинників: наявності коштів на місіонерство, оскільки подорожі й утримання місій в інших країнах були доволі дорогими; зацікавленості керівництва єзуїтів, а також короля Речі Посполитої в місіонерській діяльності в певному регіоні; політичної ситуації в регіонах місіонерства, тобто політичної стабільності, безпеки, ставлення місцевих правителів до єзуїтів.

У країнах поширення ісламу єзуїти передусім опікувалися християнами-католиками, що перебували в неволі, намагалися їх викупити. Старалися повернути в католицьку віру православних волохів, молдован, болгар, а також християн з дохалкідонських церков, зокрема, вірмен. Однак проповідницька діяльність серед мусульман у Туреччині й Персії була суворо заборонена, під страхом смертної кари. Крім того, у країнах місіонерства єзуїти за дорученням королів Речі Посполитої займалися дипломатичною діяльністю, збирали інформацію про маловідомі регіони.

У 1650-х роках місіонерству єзуїтів Речі Посполитої суттєво посприяла польська королева родом з Франції Марія Луїза де Гонзага (1611–1667), дружина останніх

польських королів династії Ваза Владислава IV і Яна II Казимира, яку в Польщі називали Людвіка Марія. Вона виділила значні кошти на створення і підтримку місій єзуїтів у Персії, Туреччині та Криму.

Місіонерській діяльності єзуїтів Львова сприяло й географічне розташування міста і його давні торговельні зв'язки з регіонами Середнього Сходу й Південного Кавказу. Ще з середньовіччя Львів мав право складу товарів зі Сходу. Жителі східного мусульманського походження (сарацини) у ньому в історичних документах згадані ще з XIV ст.

У другій половині XVII–першій половині XVIII ст. місіонерами були десятки колишніх вихованців і викладачів Львівського єзуїтського колегіуму. Зокрема, зі Львовом у певні періоди життя були пов'язані найвідоміші єзуїтські місіонери Речі Посполитої – Томаш Млодзяновський, Павло Костанецький, Ян Гостковський, Ігнацій Вечорковський, Богомил Теофіл Рутка, Ян Реут, Тадеуш Крусінський. Львівські єзуїти до 1700 р. керували місією у м. Ясси в Молдові (сучасна Румунія), певний період опікувалися єзуїтськими осередками в містах Персії та Константинополі.

У XVII ст. особливо активізувалася діяльність єзуїтів у *Персії*, яка була протиположною Туреччині, а отже, потенційним союзником Речі Посполитої. З цією державою польські королі почали налагоджувати дипломатичні контакти ще з початку XVII ст. за посередництва вірменської громади Львова, яка мала давні тісні зв'язки з містами Сходу. У 1602 р. торговий партнер львівських вірменських купців Сефар Муратович (? – після 1631), родом з Ірану, став першим польським дипломатом від короля Зигмунда III до перського шаха Абаса I. Дипломатичну місію він виконував таємно, тому що налагодженню контактів між Річчю Посполитою і Персією перешкоджала Московська держава. За результатами місії він написав письмовий звіт з описом своєї подорожі та країв, які він відвідав [24].

До початку XVIII ст. у Персії було понад десять місійних станцій, якими керували августини, кармеліти, капуцини, єзуїти. У різні роки єзуїти мали місії в таких містах: столиця держави Ісфахан, Гандія (Гянджа) і Шамаха (обидва на території сучасного Азербайджану), Єреван (столиця сучасної Вірменії). Першу місію єзуїтів було створено в Ісфахані. У 1653–1656 р. тут перебував Томаш Млодзяновський (1622–1686) – доволі відомий польський філософ і теолог, який у 1636/1637 н. р. навчався у Львові, у класі риторики [8, с. 268]. На шляху до Ісфахана він побував також у Сідоні (тепер м. Сайда в Лівані), Алеппо (Сирія). Повертаючись у Європу, відвідав Святу Землю. Згодом у Польщі він працював у декількох єзуїтських школах, у тому числі в Руському воєводстві, у Ярославі. Був ректором колегіуму в Познані. Т. Млодзяновський є автором низки друкованих праць, зокрема, серії підручників з теології та філософії, виданих у 1666–1674 рр. У 1667 р. один з ранніх його творів, працю з теології, написану в період роботи в єзуїтському колегіумі Ярослава, опубліковано в друкарні Львівського єзуїтського колегіуму [23]. Після смерті королеви Людвіки Марії у 1667 р., місія в Ісфахані занепала.

Нове піднесення місіонерської діяльності в Персії настало за короля Яна III Собеського. Завдяки йому в 1686 р. (за іншими даними – 1687 р.) у Персії з'явилася місія єзуїтів у м. Шамаха. Єзуїтські місіонери Шамахи виступали як офіційні капелани польських послів при дворі шаха. Вони також активно співпрацювали з вірменами. Унаслідок цієї співпраці закладено місійну станцію у Гандії. Були плани відкрити тут навчальний заклад – семінарію, зробити місто головним місцем перебування польського посла до шаха. У цей період місіонерами, пов'язаними зі Львовом, у Персії були Павло Костанецький, Ян Гостковський, Андрій Зелонацький, Кшиштоф Вержховський. Найвідоміший серед них – Ян Гостковський (1651–1738), який у 1686–1688 рр. працював у Львові спочатку

професором логіки, а потім філософії й математики. Бувши місіонером у Персії, водночас виконував функції посла короля Речі Посполитої Яна III Собеського до перського шаха Солеймана Сефі та грузинського князя Назарлі-Хана. Його діяльність була пов'язана здебільшого з Грузією, тут він і помер від епідемії. Місіонер залишив у спадок велику кількість листів – рапортів єзуїтському керівництву, у яких наведено чимало країнознавчої інформації про Грузію та її мешканців [28].

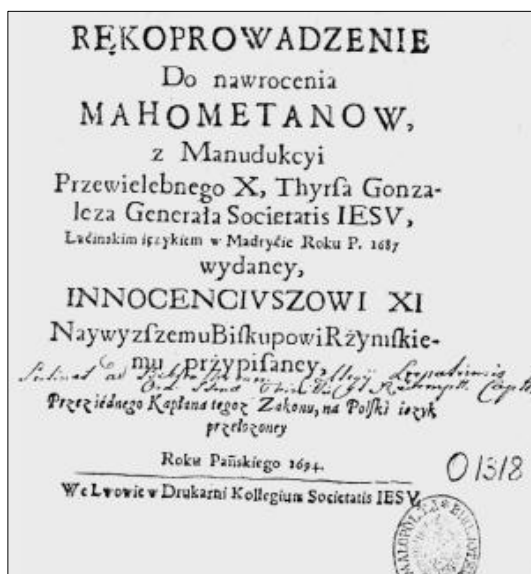
Місіонерську діяльність підтримував також король Речі Посполитої Август II. У 1700 р. він дав гроші на розбудову другої місії єзуїтів у Гандії. У цей період найвідомішими єзуїтськими місіонерами в Персії були Ян Реут, Тадеуш Крусінський, Ігнацій Вечорковський.

Ян Реут (1657–1712), який у 1679/1680 н. р. викладав у Львові поетику, а у 1688–1690 рр. – логіку та фізику, розбудовував місію в Гандії, де придбав для потреб єзуїтів будинок, збудував каплицю, школу. Усього в Персії Ян Реут прожив десять років (1702–1712), помер у Єревані [10, 22].

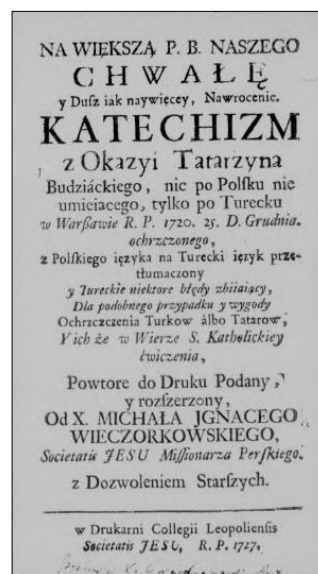
Відомим єзуїтським місіонером на Сході та вченим-орієнталістом був Михайло Ігнацій Вечорковський (1673–1750), який значну частину свого життя провів у Львові. Спочатку він навчався у Львівському університеті, потім працював тут професором поетики в 1704–1705 рр. і філософії в 1710–1712 рр. [10] У 1716–1724 рр. М. Вечорковський перебував у Персії, займаючись розбудовою місії в Єревані. Він багато подорожував, побував у Туреччині, Криму, є також відомості, що відвідав Індію. Залишив подорожні нотатки із записами про єзуїтські місії в Персії [26]. Повернувшись у Польщу, М. Вечорковський був місіонером на Поділлі, в 1735–1743 рр. – духівником у Львові. Видав низку праць латиною, польською і турецькою мовами, три з яких – у Львові. Зокрема, 1727 р. у львівській єзуїтській друкарні опубліковано Катехизис польською і турецькою (латинськими літерами) мовами (назва – *Na większą P[ana] B[oga] naszego Chwałę u Dusz iak nauwięcey, Nawrocenie. Katechizm z Okazyi Tatarzyna Budziackiego*) [27]. Уперше книга з'явилася 1721 р. у Познані. Однак львівське видання розширене вдвічі оригінальним новим текстом, що надало йому характеру практичного місіонерського посібника [15, 16] (див. рисунок).

Найвизначнішим польським єзуїтським місіонером у Персії був Ян Тадеуш Крусінський (1675–1757) – відомий європейський сходознавець того часу, автор численних наукових праць, історик і географ, мандрівник, лікар, дипломат. Він був родом з Куявії, історичної області в центрі сучасної Польщі. Навчався в Кракові, Ярославі й Любліні. У 1699/1700 н. р. працював професором граматики у Львівському університеті [22]. У 1705 р. розпочав місіонерську діяльність у Персії, у Гандії на території Азербайджану.

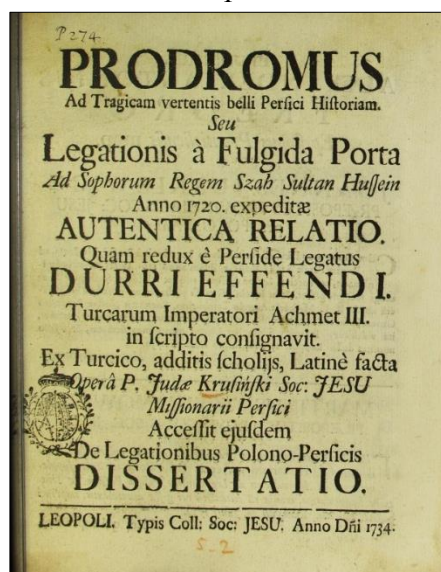
Т. Крусінський сім років мандрував Близьким Сходом, заробляючи кошти на прожиття лікарською діяльністю. Він досконало пізнав Персію, якою неодноразово подорожував пішки. Був також у Туреччині, Сирії, Месопотамії, Греції, Вірменії, Курдистані, Палестині, Аравії, Афганістані. Після нетривалого перебування в Польщі 1712–1714 рр. знову повернувся у Персію, де жив при дворі перського шаха в Ісфахані. Т. Крусінський став свідком завоювання Персії афганцями з племені гільзаї. До Європи повернувся в 1726 р. Викладав східні мови в Римі. Пробирав знову повернутись на Схід, проте зупинився в Стамбулі, чекаючи на завершення військових дій у Персії, захворів і повернувся до Речі Посполитої [8, 10]. З 1728 р. Т. Крусінський майже 30 років працював на різних посадах у єзуїтських колегіумах, здебільшого в українських воеводствах: у Львові, Кам'янці-Подільському, Ярославі, Кросно, Острозі. У 1739–1740 рр. у Львівському університеті він виконував обов'язки прокуратора (управителя майна).

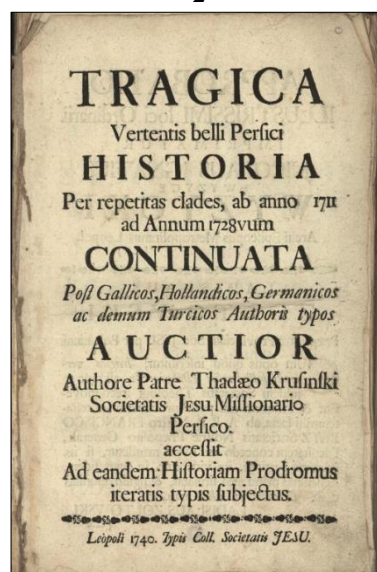
1

2

3

4

Львівські видання єзуїтських місіонерів:
 1 – *Rękoprowadzenie do nawrócenia mahomedanow*, 1694 р. (автор – генерал Товариства Ісуса Тірко Гонзалез де Санталла, переклад польською мовою Теофіла Рутки); 2 – *Na wiekszą P[ana] B[oga] naszego Chwałę y Dusz iak nauwięcey, Nawrocenie. Katechizm z Okazyi Tatarzyna Budziackiego*, 1727 р. (автор – Михайло Вечорковський); 3 – *Prodromus ad tragicam vertentis belli Persici historiam*, 1733 р. (автор – Тадеуш Крусінський); 4 – *Tragica vertentis belli Persici historia perreperitas clades ab 1711–1728 continuata* 1740 р. (автор – Тадеуш Крусінський).

Lviv publications of Jesuit missionaries

У Львові (у друкарні місцевого єзуїтського колегіуму) видано головні його наукові твори, які є значним внеском у розвиток світового сходознавства, дипломатії, історії, географії, військової справи. Книги Т. Крусінського стали непересічним явищем у європейській науці. Вони мали чималу популярність, їх перекладено та видано в багатьох європейських країнах. У той час у Європі він був одним з головних знавців Сходу і Персії. Деякі його праці стали широко відомими лише в другій половині ХХ ст. Т. Крусінський заклав основи львівського сходознавства [1].

Найвідомішою працею Т. Крусінського є “Реляції про зміни у Королівстві персів” (*Relatio de mutationibus Regni Persorum*), уперше її надруковано 1727 р. у Римі [19]. У ній автор описав останні роки панування в Персії династії Сефевидів, захоплення держави афганцями. Книга витримала багато видань, перекладена декількома європейськими мовами (англійською, французькою, голландською, іспанською, німецькою) і турецькою мовами.

У Львові 1733 р. опубліковано переклад Т. Крусінського (з турецької латинською мовою) книги турецького посла Дуррі Ефенді про посольство 1720 р. від турецького султана до перського шаха “Вступ до трагічної історії круговерті перської війни” (*Prodromus ad tragicam vertentis belli Persici historiam*) [17]. Видання містить працю самого Т. Крусінського про дипломатичні відносини Речі Посполитої та Персії з документальними додатками. У 1740 р. книгу перевидано зі змінами та доповненнями, зокрема, додано розширену версію “Реляції про зміни у Королівстві персів”, а також опис військових дій у Персії в 1711–1728 рр. під назвою “Трагічна історія перської війни” (*Tragica vertentis belli Persici historia perreperitas clades ab 1711–1728 continuata*) [20]. Цікавою є також книга Т. Крусінського про мистецтво споживання турецької кави “Прагматографія, тобто спосіб належного уживання турецької кави” (*Pragmatographia de legitimo usu ambrosyi tureckiey*) [18]. Уже після смерті автора її опубліковано у Варшаві польською мовою.

Твори Т. Крусінського стали важливим етапом у розвитку географії Близького та Середнього Сходу, Кавказу, Центральної Азії. У них він описував Персію, краї, що входили до її складу, інші сусідні країни та регіони, які відвідав або про які мав інформацію. Т. Крусінський першим у Європі описав Афганістан (королівства Кабул, що тоді існувало) та його регіони: суспільні відносини, гори, ріки, економіку, характер жителів, звичаї, народи, турецько-афганські й персько-афганські війни. Він – перший європеєць (і єдиний упродовж десятиліть), що описав гірський регіон Гіндукуш. Його географічні відомості про Афганістан були актуальними для європейських географів аж до початку ХХ ст. Крім того, у його творах є чимало інформації про Вірменію, Грузію, Дагестан. Його вважають першим польським автором, що подав географічно-історично-етнографічний опис Грузії, яка в той час була розділена між Османською імперією і Персією [28]. Окремий розділ про Грузію *De Georgianis* є в опублікованій у Львові 1740 р. його праці *Tragica vertentis belli Persici historia* [20, s. 120–151].

У столиці *Османської імперії*, Стамбулі (Константинополі) перші місіонери Товариства Ісуса з’явилися ще 1583 р. Місійна станція польських єзуїтів діяла у 1650–1764 рр. У Константинополі, як і в Персії, польські єзуїти-місіонери перебували під опікою французьких. Чимало місіонерів, що працювали в Константинополі, певний час були пов’язані з Львівським колегіумом. Зазвичай польські єзуїтські місіонери відправлялися до столиці Туреччини з місійної станції в Молдові у Яссах, яка була підпорядкована львівським єзуїтам.

Одним із перших місіонерів у столиці Османської імперії був Станіслав Сольський (1622–1701), відомий польський математик, спеціаліст з геодезії, теорії архітектури й механіки. Він перебував у Константинополі в 1654–1661 рр. як член польського посольства, планував подорож до Індії, однак не отримав на це згоди єзуїтського керівництва. Виконував функції капелана польських і руських бранців у Туреччині. Повернувшись до Речі Посполитої, в 1663/1664 н. р. був префектом бурси у Львові [10, 22].

Після С. Сольського польські єзуїтські місіонери перебували в Константинополі регулярно. Зокрема, у 1672–1673 рр. це був Богомил Теофіл Рутка (1622–1700). Раніше, у 1671/1672 н. р., він працював професором моральної теології в єзуїтському колегіумі Львова [22]. А ще раніше, 1661 р., брав участь у посольстві польського політичного діяча Володислава Шмелінга до кримського хана. Теофіл Рутка є автором численних праць, присвячених місіонерству, зокрема, навіренню до християнства мусульман. Їх друкували в різних містах Речі Посполитої, у тому числі у Львові. Сам був родом з Київського воєводства, українець за походженням, помер у Львові. Перекладав також з латини польською мовою місіонерські книги. У 1694 р. в єзуїтській друкарні Львова з'явився його переклад книги “Рукопис до навірення магометан” (*Rękoprowadzenie do nawrócenia mahomedanow*), яку написав генерал Товариства Ісуса Тірсо Гонзалез де Санталла.

У 1678–1687 рр. у Константинополі перебував Павло Костанецький, відомий за місіонерською діяльністю у Персії, а також Францішек Малеховський (1644–1699), який у 1666–1668 рр. був викладачем класу гуманітаріїв у Львові [22].

Францішек Гостецький (1668–1729) брав участь у посольстві польського політичного діяча Станіслава Хоментовського до Туреччини в 1712–1714 рр., у його ж місії до Петербурга в 1719–1720 рр. У 1692/1693 рр. він викладав у Львові поезію [22]. Свою подорож до Туреччини описав у поемі “Велике посольство Ясновельможного Станіслава Хоментовського” (*Poselstwo wielkie Jasniewielmożnego Stanisława Chomętowskiego*), яка вийшла у Львові в друкарні колегіуму єзуїтів у 1732 р., уже після смерті автора. Помер у Самборі, де працював у 1712–1728 рр. [10].

У 1722–1723 рр. місіонером у Константинополі був Станіслав Попель (1688–1760), доволі відомий єзуїтський освітній діяч-реформатор. Раніше, у 1711–1715 рр., він викладав у Львові синтаксис. Після завершення місіонерської діяльності у 1744–1746 рр. був префектом студій у Львівському колегіумі. Андрій Поліковський (1676–1726) був місіонером у Константинополі в 1723–1726 рр., а в 1702–1703 рр. у Львові працював професором граматики. У 1727–1728 рр. в Константинополі перебував Тадеуш Крусінський [10, 22, 25].

Йозеф Садовський (1700–1761), родом з Русі Червоної, був місіонером у Константинополі в 1730–1745 і 1746–1755 рр. Він підготував книгу про Туреччину “*De turcica regione*”, однак її не надруковано. Його життєвий шлях до періоду місіонерства не відомий. Останні роки життя провів у Львові, де й помер. Знав турецьку, вірменську, грецьку, французьку мови [25].

Войцех Шимановський (1708–1758), місіонер у Константинополі в 1745–1746 рр., у Львові був професором граматики в 1731/1732 н. р., префектом бурси в 1742–1744 рр. Францішек Ченчкевич (1717–1776), місіонер в Константинополі в 1761–1773 рр., був професором риторики у Львові 1757/1758 н. р. [10, 22, 25].

У Молдові перші єзуїтські місіонери з'явилися ще в 1588 р. У 1646 р. гроші на місіонерську діяльність у Молдові дав польський клірик Станіслав Бжозовський. У 1650 р. відкрито місії у м. Ясси, столиці Молдови, а також у м. Котнарі. З перервами ці місії діяли

до 1772 рр. Опікувалися ними єзуїти зі Львова та Кам'яця-Подільського. Серед єзуїтів, що працювали у Львівському колегіумі, місіонерами у Яссах були: Якуб Лабета (1652–1655), Григорій Яворський (1654–1655, 1672–1673), Лукаш Сobotкевич (1665–1668, 1672–1673), Адам Варелькович (1672–1675), Кшиштоф Вержховський (1684–1687, 1699–1702, суперіор (керівник місії) в 1703–1709 рр.), Францішек Малеховський (1692–1699), Францішек Яблонський (1703–1704 рр.), Анжей Зелонацький (суперіор у 1704–1705 рр.), Ян Кopaцький (1705–1706), Казимир Твардохлебович (1717–1722), Петро Паковський (1736–1738), Войцех Шимановський (1741–1742, суперіор у 1751–1755 рр.), Анжей Грондський (1749–1751) [10, 22]. Францішек Томанович (1629–1686), який 1673/1674 н. р. у Львові читав курс моральної теології, перед тим брав участь у Молдовській єзуїтській місії, був суперіором у Яссах 1672–1673 рр., залишив рукописну історію її діяльності, у якій також наведено відомості про регіон емісійної діяльності [10, 22]. Місіонерами у Кутнарях серед єзуїтів, що працювали у Львівському колегіумі, були Якуб Лабета (в 1657–1662 рр.), Ян Вольський (1659–1660), Ян Ясловський (1659–1660). У цьому поселенні в середині XVII ст. було 79 католицьких сімей, тому єзуїти тут відкрили свою школу.

Крім Молдови, єзуїтські місіонери з Польщі діяли в сусідній *Волощині*, що також у цей період перебувала в залежності від Османської імперії. До початку XVIII ст. нею опікувалися єзуїти зі Львова, а пізніше, після повернення Поділля до складу Речі Посполитої, – з Кам'яця-Подільського. З львівських єзуїтів на Волощині працювали Францішек Малеховський (місіонер у 1678–1680 рр.), Павло Костанецький (1678–1687), Кшиштоф Вержховський (1679–1684, 1702–1703), Олексій Ценський (1682–1683, суперіор), Анжей Зелонацький (1700–1703). [10, 22].

У *Криму* єзуїти Речі Посполитої з'явилися ще в першій половині XVII ст., однак це були бранці, що потрапили в полон до татар під час польсько-татарських воєн. Татари загалом не прихильно ставилися до католицьких місіонерів. Тому єзуїти не мали місії безпосередньо на території Кримського ханства. Місіонерську діяльність вони проводили, базуючись у Кафі (Феодосії), яка належала Османській імперії. Тут був один з найбільших у Туреччині невільничих ринків. Місійну станцію в Кафі заклали французькі єзуїти, саме з ними співпрацювали поляки. У Криму часто зупинялися єзуїтські місіонери, що прямували до Персії. Серед пов'язаних зі Львовом місіонерів на півострові були, зокрема, Павло Костанецький у 1682 р., Ян Гостковський у 1688 р. Найдовше в Криму перебував Анжей Зелонацький – 18 років, де і помер у 1706 р., під час епідемії чуми, допомагаючи хворим. Після його смерті лише час від часу в Крим потрапляли польські єзуїти з місії у Молдавії, останній був до 1747 р. [10].

Місіонерська діяльність єзуїтів Речі Посполитої була важливою для християнського населення Персії та Оттоманської імперії. Християни в мусульманських державах перебували в складному становищі, особливо бранці в Туреччині, яка постійно воювала з європейськими християнськими державами. Православні патріархи мали обмежені можливості в захисті одновірців, оскільки самі були залежними від влади султана. Тому католицькі чернечі ордени, у тому числі єзуїти, суттєво сприяли полегшенню долі християн. Місії Товариства Ісуса були важливими осередками суспільного життя. При місіях відкривали храми, школи та лікарні, у них знаходили притулок паломники та мандрівники. Місії надавали важливу інформацію європейцям про країни Сходу.

Отже, у XVII–першій половині XVIII ст. Львів, завдяки діяльності Товариства Ісуса, був тісно пов'язаний з місіонерськими подорожами, з нього починалися чимало місіонерських мандрівок єзуїтів, у ньому жило багато відомих місіонерів, після

завершення мандрівок. Найвідомішими місіонерами того часу, пов'язаними зі Львовом, були Михайло Боїм, Тадеуш Крусінський, Томаш Млодзяновський, Павло Костанецький, Ян Гостковський, Ігнацій Вечорковський, Станіслав Сольський, Богомил Теофіл Рутка, Ян Реут, Тадеуш Крусінський. Їхня діяльність сприяла розвитку географічних уявлень європейців про нехристиянські країни та регіони Азії, Африки, Європи. Крім того, вони поширювали інформацію про Львів, Львівську єзуїтську колегію. Львів став також важливим центром видання літератури, пов'язаної зі східними державами, завдяки друкарні Товариства Ісуса у Львові. Це сприяло розширенню географічного світогляду викладачів і студентів Львівської єзуїтської колегії. Місіонерська діяльність львівських єзуїтів потребує нових досліджень, адже наразі відомі лише імена місіонерів та назви їхніх праць. Детальніше їхнє дослідження в науковий обіг в Україні не введено.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. *Козицький А.* Львівські сходознавці першої третини ХХ століття // Вісник Львів. ун-ту. Серія істор. 2010. Вип. 45. С. 389–412.
2. *Шевченко Т.* Єзуїтське шкільництво на українських землях останньої чверти ХVI – середини ХVII ст. Львів: Свічадо, 2005. 340 с.
3. *Bednarski S.* Upadek i odrodzenie szkół jezuitkich w Polsce : studjum z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego. Kraków: Wyd-wo Księży Jezuitów, 1933. 537 s.
4. *Boym M. (Révérend Père).* Clavis medica ad Chinarum doctrinam de pulsibus. Nuremberg, 1686. 150 p.
5. *Boym M.* Flora Sinensis fructus floresque hvmillime porrigens [...] emissa in publicum a R.P. Michaele Boym [...] anno [...] M. DC. LVI. Viennae Austriae, [1656]. 74 p.
6. *Boym M.* Specimen Medicinæ Sinicæ sive Opuscula Medica ad Mentem Sinensium Continens. A. Cleyer, ed. Francofvrti: Sumptibus Joannis Petri Zubrodt, 1682. 304 p.
7. *Chu-Ren H., Lan L., Xinchun S.* Lexicography in the Contemporary Period Huang // The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language. S.-W. Chan (Ed.). London: Routledge, 2016. P. 545–562.
8. *Fedirko J.* Pierwszy informator Europy o Afganach, Ojciec Tadeusz Krusiński: Krakowski uczony, misjonarz, *Alma Mater*, 2007. T. 93, P. 83–85.
9. *Finkel L.* Historia Uniwersytetu Lwowskiego do r. 1869 // Finkel L., Starzyński S. Historia Uniwersytetu Lwowskiego. Cz. 1–2. Lwów: Senat Akadem. Uniw-tu Lwowskiego, 1894. Cz. 1. 351 s.
10. *Grzebień L.* Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995. Kraków: Wyd-wo WAM. 882 s.
11. *Kajdański E.* Nieznane informacje o chińskich bogactwach naturalnych w dziełach Michała Boyma // Kwartalnik Historii Nauki i Techniki PAN. 1987. T. 32. Nr 3–4. S. 623–660.
12. *Kajdański E.* Michał Boym – Ambasador Państwa Środka. Warszawa: Książka i Wiedza, 1999. 307 s.
13. *Kajdański E.* Michał Boym – ostatni wysłannik dynastii Ming, Wydawnictwo Polonia, Warszawa, 1988. 173 s.
14. *Kircher A.* Athanasii Kircheri E Soc. Jesu China Monumentis, Qua Sacris quâ Profanis, Nec non variis Naturæ & Artis Spectaculis ... Amstelodami: Janssonius a Waesberge ; Weyerstraet, 1667. 237 p.

15. Kowalski T. O ks. Michała Wieczorkowskiego T. J. misjonarza perskiego, pracach tureckich // *Rocznik Orientalistyczny*. T. 12 (1936). S. 1–28.
16. Kowalski T. O. Michał Ignacy W. T. J. i jego prace tureckie. *Misje Katol.* T. 54 (1935). S. 65–70.
17. Krusinski T. De legationibus Polono-Persicis dissertatio, et Prodomus ad revolutionis persicae, Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 1733. 283 s.
18. Krusinski T. Pragmatographia de legitimo usu ambrosyi tureckiei, to jest: Sposobu nalezytego zażywania kawy tureckiej ... Warszawa 1769. 18 s.
19. Krusinski T. Relatio de mutationibus Regni Persorum, Romo, 1727. 18 s.
20. Krusinski T. Tragica Vertentis belli Persici Historia per repetitas clades ab anno 1711 ad Annum 1728 continuata post Gallicos, Hollandicos, Germanicos ac demum Turcicos Autlioris typos auctior ... Leopoli : Typis Coll. Soc. Jesu, 1740. 529 s.
21. Krusinski T. Prodromus ad tragicam vertentis belli Persici historiam seu Legationis a Fulgida Porta ad Sophorum Regem Szach Sultan Hussein anno 1720 expeditae autentica relatio ... Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 1734. 355 s.
22. Łuszczak G. Nauczyciele i wychowawcy szkół jezuickich we Lwowie 1608–1773. Kraków : Wydawn. “Ignatianum”, 2010. 165 p.
23. Młodzianowski T. Praelectiones theologicae de jure et justitia P. Thomae Młodzianowski, poloni, S. J. Leopoli, Typis Coll. Soc. Jesu, 1682. 166 p.
24. Muratowicz S. Relacya Sefera Muratowicza Ormianina, poslanego króla Jmci do Persyi, z którą wróciwszy się stamtąd podał na piśmie w te słowa ... // *Trzy relacje z polskich podróży na Wschód muzułmański w pierwszej połowie XVII wieku / Adam Walaszek (Ed.)*. Krakow: Wydaw. Literackie, 1980. S. 35–47.
25. Reychman J. Dzieje duszpasterstwa polskiego nad Bosforem // *Nasza Przeszłość*. T. 33 (1970). S. 16–189.
26. Sygański J. Z notatek podróżnych O. Michała Wieczorkowskiego T. J., misjonarza apostołskiego w Persji 1715-1720 // *Nasze wiadomości*, T. 3/17 (1912). S. 504–514.
27. *Wieczorkowski M.* Na większą P[ana] B[oga] naszego Chwałę y Dusz iak naywięcey, Nawrocenie. Katechizm z Okazyi Tatarzyna Budziackiego... Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 1727. 124 p.
28. Woźniak A. Kultura ludowa Gruzji w relacjach polskich do początków XX w. // *Etnografia Polska.*, T. 27/1 (1983). S. 297–320.
29. Załęski S. Jezuici w Polsce. T. 3. Prace misyjne nad ludem 1648–1773. Cz. 1–2. Lwów: Drukarnia Ludowa, 1905. 804 s.
30. Załęski S. Misje w Persji w XVI i XVII w. pod protektoratem Polski. Kraków: Drukarnia “Czasu”, 1882. 119 s.

REFERENCES

1. Kozytskyi, A. (2010). Lviv orientalists in the first thirty years of the XXth century, *Visnyk of the Lviv University. Series History*, 45, 389–412 (in Ukrainian).
2. Shevchenko, T. (2005). *Jesuit teaching on the Ukrainian lands of the last quarter of 16th-the middle of the 17th centuries*. Lviv: Svichado, 340 p. (in Ukrainian).
3. Bednarski, S. (1933). *Upadek i odrodzenie szkół jezuickich w Polsce: studjum z dziejów kultury i szkolnictwa polskiego*. Kraków: Wyd-wo Księży Jezuitów, 537 s. (in Polish).

4. Boym, M. (1686). *Clavis medica ad Chinarum doctrinam de pulsibus*. Nuremberg, 150 p. (in Latin).
5. Boym, M. (1656). *Flora Sinensis fructus floresque hvmillime porrigens [...] emissa in publicum a R.P. Michaele Boym [...] anno [...] M. DC. LVI*. Viennae Austriae, 74 p. (in Latin).
6. Boym, M. (1682). *Specimen Medicinæ Sinicæ sive Opuscula Medica ad Mentem Sinensium Continens*. A. Cleyer (Ed.). Francofurti: Sumptibus Joannis Petri Zubrodt, 304 p. (in Latin).
7. Chu-Ren, H., Lan, L., & Xinchun, S. (2016). Lexicography in the Contemporary Period Huang. In S.-W. Chan (Ed.), *The Routledge Encyclopedia of the Chinese Language* (pp. 545–562). London: Routledge.
8. Fedirko, J. (2007). Pierwszy informator Europy o Afganach, Ojciec Tadeusz Krusiński: Krakowski uczonek, misjonarz, *Alma Mater*, 93, 83–85.
9. Finkel, L. (1894). Historia Uniwersytetu Lwowskiego do r. 1869. In: Finkel L., Starzyński S. *Historia Uniwersytetu Lwowskiego, 1–2*. Lwów: Senat Akadem. Uniwersytetu Lwowskiego, cz. 1, 351 s. (in Polish).
10. Grzebień, L. (1996). *Encyklopedia wiedzy o jezuitach na ziemiach Polski i Litwy 1564–1995*. Kraków : Wyd-wo WAM, 882 s. (in Polish).
11. Kajdański, E. (1987). Nieznane informacje o chińskich bogactwach naturalnych w dziełach Michała Boyma. *Kwartalnik Historii Nauki i Techniki*, 32, 623–660 (in Polish).
12. Kajdański, E. (1999). *Michał Boym – Ambasador Państwa Środka*. Warszawa: Książka i Wiedza, 307 s. (in Polish).
13. Kajdański, E. (1988). *Michał Boym – ostatni wysłannik dynastii Ming*. Warszawa: Polonia, 173 s. (in Polish).
14. Kircher, A. (1667). *Athanasii Kircheri E Soc. Jesu China Monumentis, Qua Sacris quæ Profanis, Nec non variis Naturæ & Artis Spectaculis ...* Amstelodami: Janssonius a Waesberge; Weyerstraet, 237 p. (in Latin).
15. Kowalski T. (1936). O ks. Michała Wiczorkowskiego T. J. misjonarza perskiego, pracach tureckich, *Rocznik Orientalistyczny*, 12, 1–28 (in Polish).
16. Kowalski, T. (1935). Michał Ignacy W. T. J. i jego prace tureckie, *Misje Katol*, 54, 65–70 (in Polish).
17. Krusinski, T. (1733). *De legationibus Polono-Persicis dissertatio, et Prodomus ad revolutionis persicæ*, Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 283 p. (in Latin).
18. Krusinski, T. (1769). *Pragmatographia de legitimo usu ambrozji tureckiej, to jest: Sposobu należytego zażywania kawy tureckiej...* Warszawa, 18 p. (in Polish).
19. Krusinski, T. (1727). *Regni Relatio de mutationibus Persorum*. Romo, 18 p. (in Latin).
20. Krusinski, T. (1740). *Tragica Vertentis belli Persici Historia per repetitas clades ab anno 1711 ad Annum 1728 continuata post Gallicos, Hollandicos, Germanicos ac demum Turcicos Autloris typos auctior ...* Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 1740. 529 p. (in Latin).
21. Krusinski, T. (1734). *Prodromus ad tragicam vertentis belli Persici historiam seu Legationis a Fulgida Porta ad Sophorum Regem Szach Sultan Hussein anno 1720 expeditae autentica relatio ...* Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 355 p. (in Latin).
22. Łuszczak, G. (2010). *Nauczyciele i wychowawcy szkół jezuickich we Lwowie 1608–1773*. Kraków: Wydawn. "Ignatianum", 165 p. (in Polish).
23. Młodzianowski, T. (1682). *Praelectiones theologicae de jure et justitia P. Thomae Młodzianowski, poloni, S. J.* Leopoli, Typis Coll. Soc. Jesu, 166 p. (in Latin).

24. Muratowicz, S. (1980). Relacya Sefera Muratowicza Ormianina, posłanego króla Jmci do Persyi, z którą wróciwszy się stamtąd podał na piśmie w te słowa ... W Walaszek, A. (Ed.), *Trzy relacje z polskich podróży na Wschód muzułmański w pierwszej połowie XVII wieku* (ss. 35–47) Krakow: Wydawn. Literackie (in Polish).
25. Reychman, J. (1970). Dzieje duszpasterstwa polskiego nad Bosforem, *Nasza Przeszłość*, 33, 167–189 (in Polish).
26. Sygański, J. (1912). Z notatek podróży O. Michała Wieczorkowskiego T. J., misjonarza apostołskiego w Persji 1715–1720, *Nasze wiadomości*, 3/17, 504–514 (in Polish).
27. Wieczorkowski, M. (1727). *Na większą P[ana] B[oga] naszego Chwałę y Dusz iak naywięcej, Nawrocie. Katechizm z Okazyi Tatarzyna Budziackiego ...* Leopoli: Typis Coll. Soc. Jesu, 124 s. (in Polish & Turkish).
28. Woźniak, A. (1983). Kultura ludowa Gruzji w relacjach polskich do początków XX w. *Etnografia Polska*, 27(1), 297–320 (in Polish).
29. Załęski, S. (1905). *Jezuici w Polsce*, t. 3, Prace misyjne nad ludem 1648–1773, cz. 1–2. Lwów : Drukarnia Ludowa, 804 s. (in Polish).
30. Załęski, S. (1882). *Misje w Persji w XVI i XVII w. pod protektoratem Polski*. Kraków: Drukarnia “Czasu”, 119 s. (in Polish).

*Стаття: надійшла до редакції 09.07.2020
доопрацьована 10.08.2020
прийнята до друку 21.09.2020*

**THE MISSIONARY TRAVELS OF THE LVIV JESUITS
IN THE 17th AND FIRST HALF OF THE 18th CENTURIES
AND ITS IMPORTANCE FOR GEOGRAPHY**

Roman Lozynskyy

*Ivan Franko National University of Lviv,
P. Doroshenko St., 41, UA – 79007 Lviv, Ukraine,
e-mail: roman.lozynskyy@lnu.edu.ua*

In Europe, during the 17th and first half of the 18th centuries, Lviv played an important role in the history of the Jesuit missionary travels as one of the leading centres of activity of the Society of Jesus in the Polish-Lithuanian Commonwealth. The Jesuit Academy in Lviv maintained contacts with missions in Persia (in Isfahan) and its dependent regions of the South Caucasus (in the cities of Gandia (Ganja), Shamakhi, Yerevan), in the Ottoman Empire (Constantinople) and its vassals in Moldova (in cities Jassy and Kutnari) and Wallachia, as well as in Crimea (Kafa). The most famous Jesuit missionaries, who lived, studied or worked in Lviv, were in different years: Michal Boym, Tadeusz Krusinski, Ignacy Wieszorkowski, Tomash Młodzianowski, Pavlo Kostanetski, Jan Gostkowski, Stanislaw Solski, Teofil Rutka, and Jan Reut.

They have written works that are important for the development of European geography. Michal Boym specified the geographical location of China, Korea, and neighbouring regions and compiled 18 maps of China. Tadeusz Krusinski has explored the countries and regions of the Middle East and Central Asia. He was the first European who makes a regional description of Afghanistan and the Hindu Kush mountain system. Ignacy Wieszorkowski left travel notes about the Jesuit missions in Persia. Joseph Sadovski is the author of a regional description of Turkey.

The Jesuit missionaries often occupied senior administrative positions at the Jesuit Academy in Lviv and other Jesuit schools after completing their missionary activities. Lviv has also become an important publishing centre of literature about Eastern countries. This contributed to the expansion of the teacher and student geographical worldview in the Jesuit Academy in Lviv. Its prestige as an educational institution also increased. The geographic heritage of the Jesuit missionaries from Lviv needs further scientific study, including archival searches of materials related to their travels.

Key words: missionary travel, Society of Jesus, geographical description, Jesuit Academy in Lviv, Oriental Studies.